

๒.๑ ความเป็นมาของอุตสาหกรรมน้ำมันโลก

บรรดาอุตสาหกรรมของโลก อุตสาหกรรมน้ำมันเป็นยอดของอุตสาหกรรมทั้งหลาย ไม่ว่าจะใช้มาตรฐานใดๆ เป็นเครื่องวัด เพราะอุตสาหกรรมน้ำมันเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือจะว่าเป็นอุตสาหกรรมระหว่างประเทศเพียงประเภทเดียวที่มีความเกี่ยวข้องกับทุกๆ ประเทศในโลกนี้ก็ได้ และด้วยเหตุที่สภาพทางภูมิศาสตร์ได้แบ่งแยกภูมิภาคผู้ผลิตน้ำมันที่สำคัญออกจากภูมิภาคผู้ใช้ในปริมาณสูง ผลกระทบจากอุตสาหกรรมนี้ได้ครอบคลุมประชาชนทั่วโลก น้ำมันจึงเป็นที่สนใจและควรรู้ภูมิหลังเกี่ยวกับ วิธีการแห่งกิจการน้ำมัน สาเหตุที่ทำให้น้ำมันเป็นอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ และผลของน้ำมันที่มีต่อประเทศแต่ละประเทศ หรือกลุ่มประโยชน์ซึ่งได้รับผลประโยชน์จากการผลิตน้ำมัน เพื่อที่จะได้เข้าใจปรากฏการณ์ของวิกฤตการณ์น้ำมันต่างๆ

ในสมัยโบราณมนุษย์เริ่มรู้จักนำน้ำมันมาใช้ แต่การใช้เหล่านั้นยังมีลักษณะจำกัดอยู่ ต่อมาเมื่อโลกเจริญขึ้น ผ่านวิวัฒนาการมาเป็นลำดับ น้ำมันก็เริ่มเข้ามาบทบาทในชีวิตรมนุษย์อย่างจริงจัง อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงระยะเวลาสามสหัสปีหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นระยะที่อุตสาหกรรมน้ำมันได้เจริญขึ้นอย่างมากมาย แต่เดิมมาสหรัฐอเมริกาเป็นเจ้าของแหล่งน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดในโลก แหล่งน้ำมันสำคัญถูกค้นพบที่รัฐเพนซิลวาเนีย และรัฐเท็กซัส ซึ่งระยะนั้นถือได้ว่าเป็นยุคตื่นน้ำมัน เจ้าของที่ดินในแถบนั้นได้กลายเป็นเศรษฐีไปตามๆ กัน เช่นตระกูล รัคกีเฟลเลอร์ เป็นต้น^๑ กิจการน้ำมันเริ่มขึ้นในสหรัฐอเมริกา ก่อนประเทศอื่น ดังนั้นสหรัฐอเมริกาจึงเป็นประเทศที่ผลิต ก๊าซ และใช้น้ำมันมาก

^๑ Pater R. Odell, Oil and World Power: Background to the oil Crisis. (London: Penguin Book, 1970).

ที่สุดของโลกในยุคนั้น แต่ในปัจจุบัน ด้วยความเจริญทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องสั่งซื้อน้ำมันจากภายนอกประเทศเพิ่มขึ้น

น้ำมันมิใช่จะมีในทุกส่วนของโลก ด้วยเหตุนี้ประเทศที่เป็นเจ้าของแหล่งน้ำมันจึงกลายเป็นประเทศที่มีความสำคัญขึ้นมาไม่มากนักน้อย ในจำนวนประเทศเหล่านี้ บางก็มีแหล่งน้ำมันเพียงพอที่จะใช้งานภายในประเทศเท่านั้น เช่น เม็กซิโก เปรู สาธารณรัฐอัฟริกาใต้ พม่า เป็นต้น แต่มีประเทศอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีแหล่งน้ำมันมากพอที่จะส่งเป็นสินค้าออกสำคัญได้ ประเทศเหล่านี้ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา เวเนซุเอลา อิหร่าน ไนจีเรีย อินโดนีเซีย ญูเวต ซาอุดีอาระเบีย อิรัก อาบูดาบี ควาดาร์ รัสเซีย อัลจีเรีย บาร์เรน คูเวต โอมาน และสหภาพโซเวียต เป็นต้น

ในจำนวนประเทศที่สามารถส่งน้ำมันเป็นสินค้าออกได้นี้ ยังแบ่งออกเป็น ๒ จำพวก คือ ^๑

๑. ประเทศที่มีความสามารถผลิตน้ำมันออกจำหน่ายได้ด้วยตนเอง
๒. ประเทศที่ขาดแคลนทุนและเทคโนโลยี ที่จะผลิตน้ำมันได้ด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่กลุ่มอาหรับทั้งปวง รวมทั้งไนจีเรีย อินโดนีเซีย อิหร่าน และเวเนซุเอลา ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของกลุ่มบริษัทมหาชนผู้มั่งคั่ง และความสามารถทางวิทยาการที่จะเข้าไปทำหน้าที่ทั้งผลิต และจัดจำหน่ายน้ำมันจากประเทศเหล่านั้นไปยังทั่วโลก

บริษัทนานาชาติที่เข้าไปมีผลประโยชน์ เรื่องน้ำมันในประเทศเจ้าของแหล่งน้ำมัน เกิดจากการมีอุตสาหกรรมน้ำมันเกิดระบบผูกขาด โดยบริษัท Standard Oil ของ จอนห์ ดี ร็อคกีเฟลเลอร์ เป็นผู้ดำเนินการ จากการผูกขาดของบริษัทดังกล่าว ต่อมารัฐบาลของสหรัฐอเมริกาออกกฎหมายห้ามการผูกขาด (Anti Trust Law) ยังผลให้บริษัท Standard Oil ต้องแยกตัวออกเป็นบริษัทน้ำมันอื่นๆ เช่น บริษัท แอสตันคาร์คอบยส์

^๑ ประทุมพร วัชรเสถียร, "วิกฤตการณ์น้ำมัน", ใน จดสารชุดเบื้องหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมาคมนักวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔), หน้า ๓.

(นิวเจอร์ซี) บริษัทแอสตนคาร์คอยล์ (คาลิฟอร์เนีย) บริษัทแอสตนคาร์คอยล์ (อินเดียน่า) ฯลฯ จะเห็นได้ว่าในจำนวนบริษัทนานาชาติที่ได้ดำเนินกิจการระหว่างประเทศมีขอบข่ายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน เกี่ยวข้องกับประเทศหลายประเทศในโลก ผู้เป็นเจ้าของและผู้บริหารส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกลุ่มบริษัทเพียงหยิบมือเดียว (บริษัท Standard Oil ๒ บริษัท) โดยเฉพาะที่เห็นอย่างชัดเจนคือ ในแถบตะวันออกกลาง อุตสาหกรรมน้ำมันเจริญรุ่งเรือง โดยบริษัทผู้ผลิตน้ำมันที่สำคัญเพียง ๗ บริษัท ซึ่งรวมเรียกว่า The Seven Sisters อันประกอบด้วย *

๑. Royal Dutch Shell เป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างอังกฤษกับเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเนเธอร์แลนด์เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ในอัตราส่วน ๖๐ : ๔๐ มีอำนาจการบริหารและการค้าอยู่ที่ลอนดอน

๒. British Petroleum Company เป็นบริษัทของอังกฤษแต่ผู้เดียว

๓. Standard Oil of new Jersey ซึ่งทำการค้าในนามของบริษัทเอสโซ่ (มีรูปเสือเป็นสัญลักษณ์)

๔. Standard oil of California

๕. Texaco เป็นบริษัทที่แสวงหาผลประโยชน์ในแถบทะเลคาริบเบียน และอเมริกาใต้ และถือหุ้นใหญ่ลงทุนร่วมกับบริษัทน้ำมันอื่นในแถบตะวันออกกลาง นอกจากนี้ยังมีสาขาโรงกลั่นน้ำมัน หรือการค้าผลิตภัณฑ์น้ำมันอย่างกว้างขวางในหลายประเทศ

๖. Gulf oil Corporation

๗. Socony Mobil Oil

บริษัททั้งหมดที่กล่าวมานี้ เข้าไปมีกิจการผลิตน้ำมันในประเทศที่เป็นเจ้าของบ่อน้ำมัน ในรูปคล้ายคลึงกันคือ บริษัทหนึ่งบริษัทใด หรือหลายบริษัทรวมทุนกันตั้งบริษัทน้ำมันขึ้นในประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันเหล่านั้น เช่น บริษัทอิรักปิโตรเลียม เป็นการถือหุ้นร่วม

* รังสรรค์ ธนะพรพันธ์, "หากสยามขาดน้ำมัน", วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์.

ระหว่างบริษัท British Petroleum, Royal Dutch - Shell, Standard Oil (New Jersey) และ Mobil Oil บริษัทอาหรับในประชาชาติอาหรับ เป็นการถือหุ้นร่วมระหว่าง Standard Oil (New Jersey), Standard Oil (California), Texaco, และ Mobil Oil หรือบริษัทคูเวตออยล์ เป็นการถือหุ้นครั้งต่อครั้งระหว่าง British Petroleum กับบริษัท Gulf Oil^๑ บริษัทนานาชาติเหล่านี้บางบริษัทได้เข้าไปมีผลประโยชน์ เรื่องน้ำมันในประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันมาตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๑ เช่น อังกฤษเข้าไปในอิหร่าน (เปอร์เซีย) มาตั้งแต่ปี ๑๙๑๓ กรรมวิธีของการเริ่มกิจการ มีคล้ายคลึงกันในแต่ละประเทศ โดยเริ่มต้นจากการขอสัมปทานการขุดน้ำมันจากรัฐบาลเจ้าของประเทศ และหลังจากที่ได้ขุดน้ำมันขึ้นมาขายแล้วก็ต้องจ่ายค่าธรรมเนียม ค่าภาษี หรือผลประโยชน์อื่นๆ ให้แก่รัฐบาลเจ้าของประเทศอีกในอัตราที่ตกลงกันเป็นเรื่องๆ ตามปกติ เงินค่าธรรมเนียมหรือภาษี ที่บริษัทนานาชาติต้องจ่ายให้ประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันนั้น จะพิจารณา โดยถือเอาราคาน้ำมันดิบที่กำหนดไว้ ในแต่ละระยะเวลาเป็นเกณฑ์ นอกเหนือจากการจ่ายค่าภาษี ค่าธรรมเนียม หรือผลกำไรบางส่วนให้แก่เจ้าของประเทศแล้ว นโยบายการผลิตและการจัดจำหน่ายน้ำมันจะตกอยู่ในอำนาจวินิจฉัยของบริษัทนานาชาติโดยเด็ดขาด ดังนั้นเท่าที่เป็นมา ประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันจึงมักจะไม่ได้รับรายได้เท่าที่ควร ในขณะที่รายได้และกำไรมหาศาลจากการค้าน้ำมันจะตกอยู่กับบริษัทน้ำมันนานาชาติเพียงฝ่ายเดียว

จากบริษัทน้ำมันนานาชาติจะเห็นได้ว่า เป็นจักรกลสำคัญในอุตสาหกรรมน้ำมันระหว่างประเทศ การผลิตน้ำมันในตะวันออกกลางเกือบทั้งหมด จะดำเนินการโดยบริษัทนานาชาติ ทำให้ประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันมีอำนาจต่อรองต่ำ ราคาน้ำมันจะถูกกำหนดโดยบริษัทผู้ผลิต ทำให้ประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันเสียเปรียบ ดังนั้นจากการกดราคาและเอาเปรียบ มีส่วนให้แรงต่อต้านประทุขึ้นมาในรูปของการตอบโต้อย่างรุนแรง ในการรวมตัวกันเป็นกลุ่มประเทศผู้ส่งออกน้ำมันออก (OPEC) และรวมหัวกันขึ้นราคาน้ำมันและลดการผลิตอย่างกระตือรือร้นและรุนแรง ซึ่งมีผลกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงต่อโลกปัจจุบัน

^๑ ประทุมพร วัชรเสถียร, "วิกฤตการณ์น้ำมัน", ใน จุลสารชุดเบื้องหลังเหตุการณ์ปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔),

๒.๒ ความเป็นมาของกลุ่มโอเปค

กลุ่มประเทศผู้ส่งน้ำมันออก (Organization of Petroleum Exporting Countries : OPEC) หรือที่เรียกว่า กลุ่มโอเปค ได้รวมตัวกันขึ้นเป็นครั้งแรกด้วยวัตถุประสงค์ที่จะเป็นเครื่องมือในการต่อรองราคากับบริษัทผู้ค้าน้ำมัน ซึ่งทำการผูกขาดสัมปทานการสำรวจขุดเจาะ และผลิตน้ำมันอยู่ในประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันทั้งหลาย องค์การนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ โดยความริเริ่มของกลุ่มประเทศในแถบตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นผู้ผลิตน้ำมันดิบที่สำคัญที่สุดของโลก ก่อนที่ประเทศเหล่านี้จะรวมตัวกันได้ จึงมีการแข่งขันกันขายน้ำมันและเปิดโอกาสให้บริษัทค้าน้ำมันต่างชาติเข้ามาผูกขาดสัมปทานการสำรวจ ขุด เจาะ และผลิตน้ำมันในประเทศของตน โดยปกติบริษัทผู้ค้าน้ำมันจะต้องขายน้ำมันดิบในราคาในประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันประกาศไว้ ซึ่งเรียกว่า ราคาประกาศ (Posted Price)* แต่ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ บริษัทผู้ค้าน้ำมันได้ตัดราคาประกาศของน้ำมันดิบที่ผลิตได้จากเวเนซุเอลา และประเทศในตะวันออกกลาง โดยมีได้ขอความเห็นชอบ หรือปรึกษาหารือกับประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันแต่อย่างใด การตัดราคาเพื่อให้ขายน้ำมันได้มาก เป็นการกอบโกยทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ บริษัทผู้ค้าน้ำมันก็ได้ตัดราคาเป็นครั้งที่สอง ยังความไม่พอใจให้กับประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันเป็นอย่างยิ่ง ส่วนทางด้านข้อตกลง ในการแบ่งสรรส่วนกำไรระหว่างบริษัทผู้ค้าน้ำมันกับรัฐบาลประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันเป็นอัตราส่วนค่อนข้างจะเสียเปรียบ ด้วยสาเหตุดังกล่าว กลุ่มผู้แทนของประเทศอิรัก อิหร่าน คูเวต ซาอุดีอาระเบีย และเวเนซุเอลา ได้ประชุมพบปะกันที่กรุงแบดแดด ประเทศอิรัก ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๓ เพื่อกำหนดนโยบายผดึกกำลังรวมกันในการเผชิญหน้ากับวิธีการตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียวของบริษัทผู้ค้าน้ำมันระหว่างประเทศ ประเทศควาตาร ซึ่งครั้งแรกขอเข้าร่วมประชุมในฐานะผู้สังเกตการณ์ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มโอเปคในปีต่อมาคือ พ.ศ. ๒๕๐๔ อินโดนีเซีย และ ลีเบีย ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิก ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕

* ราคาประกาศ เป็นราคาที่ประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันกำหนดขึ้น เพื่อใช้ในการคิดค่าภาคหลวง และภาษีรายได้ ซึ่งบริษัทค้าน้ำมันจะต้องจ่ายให้แก่เจ้าของประเทศ ส่วนราคาที่ซื้อขายกันจริง โดยเฉลี่ยประมาณ ๘๓% ของราคาประกาศ แต่ในสภาพปัจจุบันอาจจะสูงกว่า

อาบูดาบีในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ แอลจีเรียในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ในจีเรียในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ และ
เอกวาดอร์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ในปัจจุบันกลุ่มโอเปกมีสมาชิกทั้งหมด ๑๓ ประเทศคือ อิรัก
อิหร่าน คูเวต ซาอุดีอาระเบีย เวเนซุเอลา คิวบา คิวบาคาร์ อินโดนีเซีย ลิเบีย
อาบูดาบี แอลจีเรีย ในจีเรีย เอกวาดอร์ และ กาบอง

๒.๒.๑ นโยบายของกลุ่มโอเปก

การดำเนินงานของกลุ่มโอเปกในระยะเริ่มแรกส่วนใหญ่ ได้แก่ความพยายาม
รวมกำลังเพื่อสร้างความมั่นคงภายในองค์การ รวมทั้งพยายามเข้าถึงปัญหาสำคัญๆ ของ
อุตสาหกรรมน้ำมัน และรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก ในที่สุดกลุ่ม
โอเปกก็ออกแถลงการณ์เพื่อประกาศนโยบายเรื่องน้ำมันของตนอย่างชัดเจน เมื่อเดือน
มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ แถลงการณ์ฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นอย่างแท้จริงของกลุ่ม
โอเปก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า บทบาทของกลุ่มโอเปกได้ขยายออกไป เป็นบทบาทที่มีความ
สำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองของโลก

นโยบายของกลุ่มโอเปก เริ่มต้นด้วยการกำหนด^๑

๑. วิธีการพัฒนาที่เหมาะสม กล่าวคือ ตอนแรกรัฐบาลของประเทศสมาชิก
องค์การโอเปกจะได้ร่วมมือกันสำรวจและพัฒนาทรัพยากรในประเทศของตน ซึ่งประเทศ
ผู้ผลิตน้ำมันเหล่านี้ตระหนักดีว่าโลกต้องหันมาพึ่งน้ำมันของตน และทราบถึงอัตราเพิ่มขึ้นของ
ความต้องการของประเทศผู้ซื้อ โดยรัฐบาลจะแสวงหามาตรการในการควบคุมและการ
เข้าไปมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

๒. รัฐบาลอาจเรียกร้องขอ เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของบริษัทน้ำมันที่ถือ
สัมปทานการสำรวจ ขุด เจาะ น้ำมันโดยยึดถือหลักการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์เป็นสำคัญ

๓. นโยบายราคา รายได้และภาษีของผู้ประกอบการอันได้แก่ บริษัทน้ำมัน
ควรขึ้นอยู่กับราคาประกาศ (Posted Price) ซึ่งรัฐบาลเจ้าของบ่อน้ำมันเป็นผู้กำหนด

^๑ David Mitchell, "The Development of OPEC," Middle East International (April, 1974) : 7 - 10.

และราคาประกาศนี้ย่อมเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อป้องกันความเสียหายใดๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ระหว่างราคาประกาศกับราคาสินค้า เครื่องอุปโภคบริโภคที่ค้าขายกันอยู่ระหว่างประเทศ

๔. การยุติข้อพิพาทระหว่างประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันและบริษัทผู้ค้าน้ำมัน ควรเป็นหน้าที่โดยเฉพาะภายในอำนาจตัดสินคดีของศาลแห่งชาติที่เป็นคู่กรณี หรือศาลส่วนภูมิภาคที่ได้รับการก่อตั้งขึ้นเป็นพิเศษ

จากนโยบายของกลุ่มโอเปค ซึ่งแสดงให้เห็นว่าต้องการโอนอำนาจสำคัญๆ จากบริษัทผู้ค้าน้ำมันระหว่างประเทศไปอยู่ในมือของรัฐบาลประเทศเจ้าของบ่อน้ำมัน

๒.๒.๒ การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันดิบ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โลกประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำมัน น้ำมันดิบที่ขุดได้จากแหล่งต่างๆ ในโลก โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดาเริ่มมีจำนวนน้อยลง ทำให้ประเทศต่างๆ ต้องหันไปพึ่งน้ำมันจากประเทศในตะวันออกกลาง ประเทศในกลุ่มโอเปค ก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในโลกที่สาม กล่าวคือรายได้ของประเทศมักขึ้นอยู่กับสินค้าออกเพียงไม่กี่ชนิด อันเป็นสินค้าขั้นปฐม ได้แก่ สินค้าเกษตรและแร่ธาตุต่างๆ และดูเหมือนกลุ่มโอเปคจะมีข้อจำกัดยิ่งกว่าประเทศอื่นๆ เพราะมีทรัพยากรน้ำมันเพียงอย่างเดียวที่จะขุดขายโดยไม่มีสินค้าออกอื่นมาชดเชยได้ เนื่องจากน้ำมันเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของประเทศ มีมูลค่าถึงร้อยละ ๔๐ ของมูลค่าสินค้าออกทั้งหมดของกลุ่ม นอกจากนี้ปริมาณน้ำมันยังมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ เนื่องจากน้ำมันเป็นทรัพยากรประเภทที่ใช้หมดเปลืองไป ดังนั้นราคาของน้ำมันจึงเป็นตัวชี้รายได้สำคัญที่สุดของประเทศ หลังรวมกลุ่มกันสำเร็จ กลุ่มโอเปคได้เปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันดิบหลายครั้ง ดังนี้คือ

หน่วย : ดอลลาร์ : บา เรล

ลำดับเวลา	เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น	ราคาประกาศ	ราคาตลาด
๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๓	กลุ่มโอเปกก่อตั้งขึ้น	๑.๘๐	๑.๕๕
๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔	ทำข้อตกลงกรุงเตหะราน-ตรีโบลี ซึ่งเป็นข้อตกลงว่าด้วยราคาน้ำมันให้ ผู้ชายเป็นผู้กำหนดราคา มีผู้ใช้ชื่อ เป็นผู้กำหนด	๒.๑๘	๑.๖๕
๒๐ มกราคม ๒๕๑๕	สหรัฐอเมริกาลดค่าเงินดอลลาร์ครั้ง แรกวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๔ จึง ปรับราคาเพื่อชดเชยกับที่เงินดอลลาร์ ลดลง	๒.๔๘	๑.๘๕
๒๑ ธันวาคม ๒๕๑๕	ทำข้อตกลงขอเข้ามีส่วนร่วมในบริษัท น้ำมัน (Participation Agreement)		
๑ มกราคม ๒๕๑๖	เปลี่ยนแปลงราคาตามภาวะเงินเพื่อ	๒.๕๔	๒.๒๐
๑ เมษายน ๒๕๑๖	ปรับราคาเพื่อชดเชยค่าเงินดอลลาร์ ที่ลดลงครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๖	๒.๗๖	๒.๓๐
๑ มิถุนายน ๒๕๑๖	เปลี่ยนแปลงตามข้อตกลงเพิ่มของกลุ่ม ที่กรุงเจนีวา	๒.๘๐	๒.๗๐
๑ ตุลาคม ๒๕๑๖	เริ่มใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือทางการ เมืองต่อรองให้ยุติสงครามใน ตะวันออกกลาง โดยลดปริมาณการ ผลิตและการจำหน่ายลง	๓.๐๑	๒.๗๐-๓.๑๐
๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖		๕.๑๒	๓.๖๕
๑ มกราคม ๒๕๑๗	จากเหตุการณ์เดียวกันประกาศเพิ่ม ราคาน้ำมันอีก	๑๑.๖๕	๘.๕๐-๑๐.๕๐

หน่วย : ดอลลาร์ : บา เรล

ลำดับเวลา	เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น	ราคาประกาศ	ราคาตลาด
๑ มกราคม ๒๕๑๔	กลุ่มโอเปคประชุมที่กรุงเวียนนา วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๑๓ เพื่อพิจารณาการขึ้นราคาน้ำมันดิบต่อไป และพิจารณาข้อเสนอของซาอุดีอาราเบีย ที่จะนำนโยบายใหม่ รวมทั้งให้ลดราคาน้ำมันดิบลงด้วย	๑๑.๒๕	๑๐.๕๖
ตุลาคม ๒๕๑๔	ชดเชยกับราคาสินค้านำเข้า	๑๒.๓๘	๑๑.๕๑
๑ มกราคม ๒๕๒๐	เป็นการขึ้นราคาตามปกติ แต่มีการแตกแยกกัน โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม กลุ่มแรกขึ้นราคา ๕% ประกอบด้วย ซาอุดีอาราเบีย และสหรัฐอเมริกาอิมิเรต	๑๒.๔๘	๑๒.๐๘ (๕%)
	ที่เหลืออีก ๑๑ ประเทศขึ้นราคา ๑๐%	๑๓.๖๒	๑๒.๗๐ (๑๐%)
๓ กรกฎาคม ๒๕๒๐	ซาอุดีอาราเบียและสหรัฐอเมริกาอิมิเรตขึ้นราคาประกาศอีกร้อยละ ๕ จากราคาเมื่อปลายปี ๒๕๑๙ ให้เท่ากับประเทศอื่นๆ เพื่อความเป็นเอกภาพของกลุ่ม	๑๓.๖๒	๑๒.๗๐

ที่มา : ๑. Petroleum Economist.

๒. มัลลิกา เหล่าไพโรจน์และเพื่อน. "บทบาทของรัฐบาลกับอุตสาหกรรม

น้ำมัน", คณะบริหารธุรกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, มีนาคม ๒๕๒๐.

สำหรับในปี ๒๕๒๒ กลุ่มโอเปคประชุมที่อาบูดาบี เพื่อพิจารณาการขึ้นราคาน้ำมันดิบ โดยตกลงขึ้นราคาน้ำมันดิบในปี ๒๕๒๒ อีก ๑๔.๕% โดยแบ่งระยะเวลาการขึ้นราคา ดังนี้^๑

๑. ๑ มกราคม ๒๕๒๒ ขึ้นราคาอีกร้อยละ ๔ คือปรับราคาน้ำมันดิบจากเดิม บาเรลละ ๑๒.๗๐ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เป็น บาเรลละ ๑๓.๓๓ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา
๒. ๑ เมษายน ๒๕๒๒ ขึ้นราคาอีกร้อยละ ๓.๘๐๙ จากระยะแรกเป็นบาเรลละ ๑๓.๘๔๓ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา
๓. ๑ กรกฎาคม ๒๕๒๒ ปรับราคาจากระยะที่ ๒ อีกร้อยละ ๒.๖๕๔ เป็น บาเรลละ ๑๔.๑๖๑ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา
๔. ๑ ตุลาคม ๒๕๒๒ ปรับราคาจากระยะที่ ๓ อีกร้อยละ ๒.๖๕๑ เป็นบาเรลละ ๑๔.๕๔๒ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา

*ราคาน้ำมันดิบในแหล่งผลิตต่างๆ จะดูได้จากตารางในภาคผนวก

จากตารางข้างต้นจะเห็นว่ากลุ่มโอเปคได้เปลี่ยนแปลงและรวมตัวกันได้เพิ่มอำนาจการต่อรองเพื่อปรับปรุงราคาประกาศของน้ำมันดิบเสียใหม่ โดยจะขจัดความไม่เสมอภาคทั้งหมด เพิ่มราคาประกาศให้เป็นแบบเดียวกันทั้งหมด โดยการทำข้อตกลงเรื่องราคา ณ กรุงเตหะราน และกรุงตริโบลี หรือที่เรียกกันว่าสัญญาเตหะราน-ตริโบลี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ ผลสำเร็จครั้งนี้ส่วนใหญ่ เนื่องมาจากบรรยากาศตลาดสินค้าน้ำมันเชื้อเพลิงให้กลุ่มโอเปคก้าวมาสู่ความมีอำนาจ และทำให้นานาประเทศยอมรับการกำหนดนโยบายทางด้านน้ำมันเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง

006126

ภายหลังจากที่กลุ่มโอเปคได้ประสบความสำเร็จในการขอขึ้นราคาน้ำมันของคนได้สำเร็จตามข้อตกลงของสัญญาเตหะราน และสัญญาฉบับอื่นๆ แล้ว กลุ่มโอเปคก็ได้ขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแทนในบริษัทน้ำมันด้วย ในการที่รัฐบาลของประเทศเจ้าของบ่อน้ำมันสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางด้านการจัดการและเข้าควบคุมกิจการอุตสาหกรรมน้ำมัน

^๑ สมนึก แดงเจริญ. "นโยบายทางเศรษฐกิจใหม่" เอกสารวิชาการฉบับที่ ๔ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒราชสาส์น, ๒๕๒๒.

แทนที่จะ เป็นผู้คอยรับส่วนแบ่งและผู้เก็บภาษีอยู่ตลอดไป การขอเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากขึ้นนี้ เป็นที่ยอมรับทั้งในสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก ข้อตกลงทั่วไปเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนี้บรรลุผลสำเร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยประเทศซาอุดีอาระเบีย คิวบา อียิปต์ และคูเวต ได้ลงนามในข้อตกลงซึ่งกำหนดว่าประเทศทั้ง ๔ นี้สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในกิจการของบริษัทน้ำมันในอัตราร้อยละ ๒๕ ของกิจการโดยทันที และสามารถเพิ่มกรรมสิทธิ์ขึ้น เป็นร้อยละ ๕๐ ของกิจการภายในปี ๒๕๒๕^๑

การที่กลุ่มโอเปคสามารถดึงราคาน้ำมันดิบของตนให้สูงขึ้นไปอีกหลาย เท่าตัวดังที่กล่าวมาแล้ว ย่อมทำให้รายได้จากการจำหน่ายน้ำมันเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะดูได้จากตารางข้างล่าง

รายได้จากน้ำมันของกลุ่มโอเปค

หน่วย : พันล้านดอลลาร์

ประเทศ	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘
แอลจีเรีย	๑.๐	๓.๗	๓.๖
ซาอุดีอาระเบีย	๔.๙	๒๒.๖	๒๗.๑
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ *	๑.๑	๔.๑	๖.๓
เยเมน	๐.๒	๐.๕	๐.๕
กาบอง	๐.๐๕	๐.๒๕	๐.๕
อินโดนีเซีย	๑.๐	๓.๐	๓.๘

^๑ David Mitchell. "The Development of OPEC", Middle East International (April, 1974) : 7 - 10.

* ประกอบด้วยประเทศเล็กๆ ๗ ประเทศคือ Ajman, Fujairah, Rah-al Khaimah, Sharjah, Umm-al Quwain, Dubai และ Abu Dhabi.

ประเทศ	๒๕๑๖	๒๕๑๗	๒๕๑๘
อิหร่าน	๓.๘	๑๗.๘	๑๕.๘
อิรัก	๑.๕	๖.๘	๗.๖
คูเวต	๒.๑	๗.๐	๘.๐
ลิเบีย	๒.๒	๗.๖	๕.๑
ไนจีเรีย	๒.๐	๗.๐	๖.๘
ควาตาร์	๐.๕	๑.๖	๑.๗
เวเนซุเอลา	๒.๘	๑๐.๖	๘.๒
รวม	๒๓.๑๕	๗๒.๑๕	๗๙.๓

ที่มา : Petroleum Economists, และ U.S. Treasury.

ถ้าหันมาพิจารณาทางด้านผู้บริโภคน้ำมัน จะเห็นได้ชัดว่า การที่โอเปกขึ้นราคาน้ำมันแต่ละครั้งจะมีผลกระทบต่อผู้ใช้น้ำมันเป็นจำนวนมาก คาดว่าราคาจำหน่ายน้ำมันในปัจจุบันจะทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นประมาณ ๑๐ - ๑๒ พันล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี^๑ จากวิกฤตการณ์น้ำมันเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๑๖ อันเนื่องจากกลุ่มโอเปกได้ใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยจำกัดการจำหน่ายน้ำมันดิบ และเพิ่มราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อเพิ่มรายได้แก่ตน และในขณะเดียวกันเป็นการบีบบังคับให้ประเทศที่สนับสนุนอิสราเอลเล็กให้ความช่วยเหลือแก่อิสราเอล ในระยะที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน กลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันได้ใช้หลักการให้บริษัทน้ำมันระหว่างประเทศต่างๆ จัดสรรการจำหน่ายน้ำมันให้แก่ประเทศต่างๆ โดยแยกประเทศผู้ใช้น้ำมันออกเป็น ๔ ประเภทคือ^๒

^๑ "First Split in OPEC, Petroleum Economist (January, 1977).

^๒ ประทีป สนธิสุวรรณ. "สถานการณ์น้ำมัน", วารสารสังคมศาสตร์ ๑๒ (เมษายน ๒๕๑๖) : ๘๐.

๑. ประเทศที่เป็นมิตร (Friendly Countries) จะได้รับน้ำมันเท่าจำนวนที่เคยได้รับอยู่ก่อน

๒. ประเทศที่ได้รับการยกเว้น (Exempt Countries) จะได้รับน้ำมันตามอัตราเฉลี่ยต่อเดือนของน้ำมันใน ๙ เดือนแรกของปี พ.ศ. ๒๕๑๖

๓. ประเทศที่ไม่ได้รับการยกเว้น (Non - Exempt Countries) จะได้รับน้ำมันลดลงตามเปอร์เซ็นต์ที่กลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันตกลงกัน

๔. ประเทศที่ไม่จัดส่งน้ำมันให้ (Embargoed Countries)

สำหรับประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่ได้รับการยกเว้น จำนวนน้ำมันที่กลุ่มประเทศผู้ผลิตกำหนดให้บริษัทน้ำมันระหว่างประเทศขายให้กับประเทศไทย จึงเป็นน้ำมันที่เหลือจากการจัดสรรให้แก่ประเทศที่เป็นมิตร และประเทศที่ได้รับการยกเว้นแล้ว โดยจัดให้เป็นเปอร์เซ็นต์จากน้ำมันที่เคยได้รับใน ๙ เดือนของปี ๒๕๑๖

๒.๒.๓ แหล่งสำรองน้ำมันดิบ

จาก Statistic Yearbook ปี ๒๕๑๘ ขององค์การสหประชาชาติแสดงปริมาณแหล่งสำรองน้ำมันดิบของโลกปี ๒๕๑๗ ๗๕,๕๓๐ ล้านตัน และในปีเดียวกันได้มีการนำน้ำมันดิบขึ้นมาใช้จำนวน ๒,๗๘๒ ล้านตัน หากไม่มีการค้นพบแหล่งสำรองน้ำมันดิบเพิ่มขึ้นอีก และมีการนำน้ำมันดิบมาใช้ในระดับเดียวกับปี ๒๕๑๗ ปริมาณน้ำมันดิบจากแหล่งสำรองดังกล่าว จะนำออกมาใช้ได้ต่อไปอีกประมาณ ๓๐ ปี อย่างไรก็ตามการนำน้ำมันดิบขึ้นมาใช้จริงมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี เช่นปี ๒๕๑๓ น้ำมันดิบที่ผลิตขึ้นมาใช้จำนวน ๒,๒๖๕.๔ ล้านตัน และอัตราการนำขึ้นมาใช้ในระยะเวลา ๒๕๑๔ - ๒๕๑๗ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๕.๘, ๕.๕, ๘.๖ และ ๐.๖ ตามลำดับ ประเทศที่มีแหล่งสำรองน้ำมันดิบสำรองมั่งคั่งได้แก่

ประเทศซาอุดีอาระเบีย มีจำนวน ๑๔,๗๘๐ ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ ๑๙.๖ ของแหล่งสำรองน้ำมันดิบของโลก

คูเวต มีจำนวน	๑๐,๔๖๔ ล้านตัน
อิหร่าน มีจำนวน	๘,๓๑๔ ล้านตัน
อิรัก มีจำนวน	๘,๗๒๔ ล้านตัน
ลิเบีย มีจำนวน	๓,๐๓๔ ล้านตัน

๒.๒.๔ การผลิตน้ำมันดิบ

การผลิตน้ำมันดิบของโลก (ดูจากตารางในภาคผนวก) ส่วนการผลิตน้ำมันดิบของกลุ่มโอเปค ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ อยู่ในระดับ ๓๐.๕ ล้านบาเรลต่อวัน เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๔ ร้อยละ ๑๒ แต่ต่ำกว่าปี ๒๕๑๖ ซึ่งการผลิตอยู่ในระดับสูงสุดร้อยละ ๑.๗ และต่ำกว่าปี ๒๕๑๗ ร้อยละ ๐.๔^๑

การผลิตในไตรมาสสุดท้ายของปีสูงขึ้นมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันที่มีผลใช้บังคับในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ทำให้ประเทศผู้ใช้น้ำมันสั่งซื้อน้ำมันเพิ่มขึ้น ปริมาณการผลิตในเดือนธันวาคมเพียงเดือนเดียวผลิตได้ ๓๓.๖ ล้านบาเรลต่อวัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒.๓ และเมื่อเทียบกับการผลิตโดยเฉลี่ยในเดือนเดียวกันปีก่อนเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๔.๔ (รายละเอียดแสดงในตารางภาคผนวก)

๒.๓ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง

เนื่องจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง เป็นกลุ่มประเทศที่มีการผลิตน้ำมันส่งออกมากที่สุดในโลก และประเทศไทยเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาน้ำมันจากต่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง เฉลี่ยประมาณกว่าร้อยละ ๗๐ ของการนำน้ำมันเข้าทั้งหมดของไทยในระยะ ๕ ปีที่ผ่านมา ดังนั้นไทยจึงมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมาเป็นเวลานาน และมีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่มีการประกาศขึ้นราคาน้ำมัน สำหรับในระยะ ๕ ปีที่ผ่านมา (๒๕๑๔ - ๒๕๑๘) สถิติการค้าระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง ดังตารางต่อไปนี้

^๑ ธนาคารแห่งประเทศไทย. "ภาวะอุตสาหกรรมในรอบปี ๒๕๑๘," (กรุงเทพมหานคร: ศิวพร, ๒๕๒๐), หน้า ๑๔๔.

การค้าระหว่างไทยกับประเทศในตะวันออกกลาง

หน่วย : ล้านบาท

ปี	สินค้าออก	สินค้าเข้า	ดุลการค้า
๒๕๑๕	๘๔๒.๕	๒,๖๘๐.๔	- ๑,๘๓๗.๙
๒๕๑๖	๗๔๘.๓	๓,๘๗๕.๓	- ๓,๑๒๗.๐
๒๕๑๗	๓,๗๕๕.๗	๑๐,๕๗๘.๐	- ๗,๑๘๒.๓
๒๕๑๘	๑,๘๑๖.๒	๑๑,๗๗๗.๙	- ๙,๙๖๑.๗
๒๕๑๙	๒,๔๔๒.๓	๑๒,๕๖๕.๑	- ๑๐,๑๒๒.๘

ที่มา : ศูนย์สถิติการพาณิชย์, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์.

สินค้าออก ในช่วงระหว่างปี ๒๕๑๕ - ๒๕๑๙ ปรากฏว่ามูลค่าสินค้าที่ไทยส่งออกไปยังกลุ่มประเทศตะวันออกกลางมีมูลค่าไม่แน่นอน แต่ก็มีความโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในปี ๒๕๑๗ การส่งออกของไทยไปยังกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง มีมูลค่าถึง ๓,๗๕๕.๗ ล้านบาท หรือคิดเป็น ๗.๕๖ ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด สำหรับในปี ๒๕๑๙ ไทยส่งสินค้าออกไปยังกลุ่มประเทศตะวันออกกลางทั้งสิ้นคิดเป็นมูลค่า ๒,๔๔๒.๓ ล้านบาท หรือคิดเป็น ๔.๑% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดเพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๘ ซึ่งมีการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศตะวันออกกลางทั้งสิ้น ๑,๘๑๖.๒ ล้านบาท ประมาณร้อยละ ๓๕.๐

สินค้าที่สำคัญที่ไทยส่งออกไปขายยังกลุ่มประเทศตะวันออกกลางได้แก่ ข้าว น้ำตาล ซีเมนต์ ไม้ และผลิตภัณฑ์ไม้ เป็นต้น

ประเทศที่นำสินค้าเข้าจากไทยมากที่สุดคือ ซาอุดีอาระเบีย อิรัก อิหร่าน และคูเวตตามลำดับ

สินค้าเข้า ในช่วงระยะ ๕ ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าไทยนำสินค้าเข้าจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางคิดเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะตั้งแต่ปี ๒๕๑๗ เป็นต้นมา ไทยนำสินค้าเข้าจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยประมาณปีละ ๗.๐%

สำหรับในปี ๒๕๑๔ ไทยนำสินค้าเข้าจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเป็นมูลค่า ๑๒,๕๖๕.๑ ล้านบาท หรือคิดเป็น ๑๗.๒% ของมูลค่าสินค้าที่ไทยนำเข้าทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๑๔ ซึ่งมีการนำเข้าคิดเป็นมูลค่า ๑๑,๗๒๗.๔ ล้านบาท หรือร้อยละ ๖.๗

สินค้าสำคัญที่ไทยนำเข้าจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง มากกว่า ๔๐% เป็นสินค้าจำพวกน้ำมัน

ประเทศที่ไทยนำเข้ามากที่สุดได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย ซึ่งนำเข้าในปี ๒๕๑๔ เป็นมูลค่าทั้งสิ้น ๔,๔๓๖.๔ ล้านบาท หรือคิดเป็น ๔๓.๓% ของมูลค่าสินค้านำเข้าจากตะวันออกกลางทั้งหมด รองลงมาได้แก่ คิวเวตาร์ นำเข้าเป็นมูลค่า ๔,๑๗๐.๖ ล้านบาท หรือ ๓๓.๒% รองลงไปได้แก่ คูเวต อิรัก และอิหร่าน ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าการค้าส่วนใหญ่จะเป็นประเทศในกลุ่มโอเปก โดยเฉพาะในด้านดุลการค้า ปรากฏว่าไทยตกเป็นฝ่ายขาดดุลการค้าแก่กลุ่มประเทศตะวันออกกลางมาโดยตลอด โดยเฉพาะกับประเทศผู้ส่งน้ำมันออกรายใหญ่ๆ เช่น ซาอุดีอาระเบีย คิวเวตาร์ และคูเวต ในปี ๒๕๑๗ ซึ่งเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันโลก ปรากฏว่ายอดขาดดุลของไทยในปีดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้นจากปี ๒๕๑๖ กว่าเท่าตัว โดยมียอดขาดดุลยกับคิวเวตาร์สูงสุดถึง ๓,๗๔๙.๔ ล้านบาทในปี ๒๕๑๗ ต่อมาในปี ๒๕๑๘ และ ๒๕๑๙ ไทยได้หันไปส่งน้ำมันดิบเข้าจากซาอุดีอาระเบียเพิ่มขึ้น ไทยจึงขาดดุลการค้ากับซาอุดีอาระเบียในปี ๒๕๑๘ เท่ากับ ๔,๖๕๗.๔ ล้านบาท และขาดดุลยกับคิวเวตาร์เป็นจำนวน ๔,๑๔๐.๓ ล้านบาท และคาดว่าจะต้องเพิ่มขึ้นในปีต่อไป เนื่องจากการประกาศขึ้นราคาน้ำมันดิบของกลุ่มประเทศโอเปกในตะวันออกกลาง

สถิติในตารางข้างล่างนี้ เป็นการแสดงปริมาณและมูลค่าน้ำมันดิบนำเข้าระหว่างปี ๒๕๑๓ - ๒๕๒๐ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่จะนำเข้าจากกลุ่มประเทศโอเปก และเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่นำเข้าจากประเทศอื่นๆ ส่วนผลิตภัณฑ์น้ำมันนำเข้าจากประเทศ คูเวต บาร์เรนห์ อิหร่าน มาเลเซีย สิงคโปร์ เนเธอร์แลนด์ ไต้หวัน สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศอื่นๆ

ปริมาณและมูลค่าน้ำมันดิบนำเข้ระหว่างปี ๒๕๑๕ - ๒๕๒๐

ประเทศ	๒๕๑๓		๒๕๑๔		๒๕๑๕		๒๕๑๖		๒๕๑๗		๒๕๑๘		๒๕๑๙		๒๕๒๐	
	ล้านลิตร	ล้านบาท	ล้านลิตร	ล้านบาท	ล้านลิตร	ล้านบาท	ล้านลิตร	ล้านบาท	ล้านลิตร	ล้านบาท	ล้านลิตร	ล้านบาท	ล้านลิตร	ล้านบาท	ล้านลิตร	ล้านบาท
อินโดนีเซีย	๔๔๐	๑๒๗	๑๖๔	๔๖	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ซาอุดีอาระเบีย	๒๑๑๓	๕๐๓	๒๖๒๐	๗๕๑	๓๐๓๗	๙๓๘	๒๕๖๑	๙๒๕	๒๑๙๕	๒๗๕๕	๔๑๗๘	๖๐๓๔	๓๕๕๖	๕๕๙๐	๕๖๘๐	๗๗๘๘
อิหร่าน	๑๒๒	๒๙	๑๙๕	๕๑	๗๖	๒๐	๔๓	๑๒	๕๐	๖๓	-	-	-	-	-	-
อิรัก	๑๒๙	๓๘	๑๑๗	๓๖	๗๔	๒๔	-	-	-	-	๓๒๐๒	๕๖๘๗	๕๖๕	๙๐๖	๑๙๓	๓๒๔
คูเวต	-	-	๔๕๐	๑๓๔	๑๕๙๒	๔๘๓	๒๕๒๕	๙๐๙	๑๙๖๕	๒๕๕๒	-	-	๘๐๐	๑๒๕๑	๖๔๔	๑๐๗๔
ควาตาร	-	-	-	-	-	-	-	-	๑๓๑๙	๒๖๖๔	-	-	๒๖๐๐	๕๑๕๓	๒๘๒๗	๔๙๒๓
สหราชอาณาจักร	๓๗๐	๑๒๒	๖๒	๒๑	๓๙	๑๖	-	-	๗๙	๑๑๐	-	-	-	-	-	-
สหรัฐอเมริกา	-	-	-	-	๖๐	๑๘	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
มาเลเซีย	-	-	๑๖๐	๕๒	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
บรูไน	-	-	๗๘๘	๒๗๓	๙๑๐	๓๒๐	๓๔๙	๑๕๐	๒๙๐	๕๖๘	๕๘๒	๕๒๒	๖๑๙	๑๐๑๕	๗๖๗	๑๓๐๖
สหรัฐอเมริกาบริติช	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๕๐๓	๖๔๔	๕๕	๙๗
โอมาน	-	-	-	-	-	-	-	-	๒๐๓	๕๖๙	-	-	-	-	-	-
จีน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	๑๗๐	๒๖๐
ประเทศอื่นๆในแอฟริกา	๑๐๔๔	๓๑๒	๑๖๗๓	๕๖๐	๑๘๓๖	๖๑๓	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ประเทศอื่นๆในเอเชีย	-	-	๖๔	๑๘	-	-	-	-	๕๙	๖๗	๑๒๖	๑๗๑	๑๗๗	๒๗๔	๔๐๗	๖๗๓
ประเทศอื่นๆ	๑๙๙	๖๗	-	-	-	-	๓๓๘๓	๑๕๒๐	๑๓๑๙	๑๕๓๓	๕๕๒	๗๓๗	๑๘๕	๒๐๐	-	-
รวม	๔๔๑๗	๑๑๙๘	๖๒๙๓	๑๙๕๒	๗๖๒๔	๒๔๓๒	๘๗๖๑	๓๕๑๖	๗๙๗๘	๑๐๓๘๒	๘๖๓๐	๑๒๕๔๑	๘๙๐๕	๑๓๙๒๗	๕๖๙๕	๑๖๕๔๖

ที่มา : กรมศุลกากร.

ด้วยเหตุนี้การประกาศลดการผลิตน้ำมันของกลุ่มโอเปค รวมทั้งนโยบายของกลุ่มโอเปคจึงมีผลกระทบต่อการณ์น้ำมันจากต่างประเทศของไทยอยู่มาก เพราะน้ำมันดิบของเราสั่งซื้อจากประเทศเหล่านี้เป็นส่วนใหญ่ การที่ประเทศเหล่านี้ลดการผลิตน้ำมันย่อมยังผลให้ไทยไม่อาจซื้อน้ำมันดิบได้มากเท่าที่ควร ดังเช่นในปี ๒๕๑๗ ปริมาณน้ำมันดิบนำเข้าได้ลดลงจากปี ๒๕๑๖ ถึงร้อยละ ๘ เนื่องจากในตอนปลายปี ๒๕๑๖ กลุ่มโอเปคได้ลดปริมาณการผลิตน้ำมันดิบและเพิ่มราคาให้สูงขึ้นอย่างมาก เพื่อใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือทางการเมืองกับอิสราเอล และกลุ่มประเทศที่สนับสนุนอิสราเอล เช่น สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

จากสถานการณ์น้ำมันที่ผ่านมา ทำให้การดำเนินมาตรการเพื่อบรรเทาและทดแทนการนำน้ำมันเข้าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญเร่งด่วนยิ่ง มาตรการเพื่อบรรเทาและทดแทนการสั่งซื้อน้ำมันจากต่างประเทศนั้นมีอยู่หลายประการ เช่น ปรับปรุงใช้เชื้อเพลิงให้ประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่งเสริมสนับสนุนการค้นคว้า เพื่อนำเอาแหล่งพลังงานอื่นๆ มาใช้ทดแทนน้ำมัน เป็นต้น

ซึ่งในบรรดาวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น การเร่งรัดการสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานภายในประเทศ โดยเฉพาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เพราะถ้าค้นพบแหล่งน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติจะช่วยแก้ไขปัญหาหรือผ่อนคลายนสถานการณ์อันน่าวิตกทางด้านน้ำมันของประเทศไทยได้เป็นอันมาก

๒.๔ การแสวงหาแหล่งน้ำมันใหม่

โดยที่ความต้องการผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียมของโลกเพิ่มขึ้นทุกที และมีอัตราการเพิ่มของการใช้ในระดับสูง มิใช่แต่เฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเท่านั้น ประเทศซึ่งมิได้จัดว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรมบางแห่งก็มีอัตราการเพิ่มสูงมาก เช่น ประเทศแถบลาตินอเมริกา เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากสถานการณ์เมื่อปี ๒๕๑๖ จะเห็นได้ว่าอุปทานของน้ำมันดิบยังมีระดับเพียงพอกับความต้องการใช้ แต่ในระยะต่อมาเมื่อมีการตัดทอนการผลิตน้ำมันดิบของกลุ่มประเทศอาหรับ และงดการส่งน้ำมันดิบไปจำหน่ายให้บางประเทศ จึงได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก และเป็นแรงกระตุ้นอย่างรุนแรงที่ทำให้ประเทศต่างๆ แสวงหาแหล่งอุปทานน้ำมันดิบใหม่ ดำเนินการลงทุนทางด้านการศึกษา เจาะ หาแหล่งน้ำมันดิบทั้งบนบกและและในทะเลอย่างกว้างขวาง

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันให้มีการขุดค้นหาแหล่งน้ำมันดิบใหม่ๆ ก็คือ โครงการขยายกำลังผลิตของโรงงานกลั่นน้ำมัน หรือการตั้งโรงงานใหม่ในภูมิภาคต่างๆ ของโลก การแสวงหาแหล่งน้ำมันดิบของประเทศในเอเชียอาคเนย์ (รวมทั้งประเทศไทย ด้วย) ก็กระทำกันอย่างจริงจังไม่แพ้ภูมิภาคอื่น ทั้งบนบกและในทะเล แม้จะพบปัญหาในเรื่อง ฐาน ขุดเจาะ และอื่นๆ ที่เชื่อว่าน้ำมันสำรองอยู่เพียงร้อยละ ๒ ของน้ำมันสำรองทั้งหมด ในโลก^๑

สำหรับประเทศไทยการรีบเร่งดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เท่าที่ผ่านมามีปัญหาหลายประการ เพราะขาดแคลนเงินทุน และเทคนิค แต่การที่ต้องหันแสวงหาน้ำมันดิบก็สืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายด้านคือ

๑. การที่ราคาน้ำมันได้สูงขึ้นมาก ทำให้โครงการหลายโครงการในแผนพัฒนาเศรษฐกิจไม่อาจดำเนินไปได้
๒. ความกดดันจากราคาน้ำมันทำให้ต้องหาแหล่งอุปทานเพิ่มขึ้น และเพื่อหวังพึ่งตนเอง
๓. เพื่อแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงิน ซึ่งนับวันก็จะทวีความรุนแรงมากขึ้น

การสำรวจหาแหล่งน้ำมันในประเทศไทยนั้น ในระยะแรกรัฐบาลเป็นผู้สำรวจเอง ไม่มีนโยบายที่จะให้เอกชนทำการสำรวจ แต่เนื่องจากรัฐบาลต้องการเร่งรัดการสำรวจให้เกิดประโยชน์โดยเร็ว จึงได้มีบริษัทเอกชนทั้งของไทยและนานาชาติเข้ามาทำการสำรวจ ส่วนการส่งเสริมให้บริษัทน้ำมันนานาชาติ เข้ามาสำรวจและขุดน้ำมันในอ่าวไทย และทะเลอันดามัน เพิ่งจะกำหนดเป็นนโยบายอย่างจริงจังในเดือนมิถุนายน ๒๕๑๐^๒ และความล่าช้าในการออก พ.ร.บ.ปิโตรเลียม และ พ.ร.บ.ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม ทำให้การสำรวจ

^๑ ประทีป สนธิสุวรรณ. "สถานการณ์น้ำมัน"; วารสารสังคมศาสตร์ ๑๒ (เมษายน ๒๕๑๔): ๑๐๔.

^๒ รังสรรค์ ณะพรพันธ์. "น้ำมันในอ่าวไทยเรื่องจริงหรืออิงนิยาย"; ใน สังคมกับเศรษฐกิจ, รังสรรค์ ณะพรพันธ์. บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๔), หน้า ๕๒๑.

แหล่งน้ำมันในอ่าวไทยต้องช้ากว่าที่ควร ในการสำรวจได้แบ่งเขตบริเวณน้ำในอ่าวไทย ออกเป็น ๑๗ แปลง และในปี ๒๕๑๔ ได้เพิ่มพื้นที่อีก ๒ แปลง คือ แปลงที่ ๑๕ และแปลงที่ ๑๔ ในปัจจุบันมีบริษัทที่ได้รับสัมปทานในการสำรวจแหล่งน้ำมันในอ่าวไทยรวม ๗ บริษัท โดยได้รับสัมปทานในปี ๒๕๑๑ รวม ๖ บริษัท และในปี ๒๕๑๔ อีก ๑ บริษัท (ดูรายชื่อใน ตารางประกอบ)

ระหว่างปี ๒๕๑๔ - ๒๕๑๗ ได้มีการเจาะสำรวจหาน้ำมันไปแล้วรวม ๒๑ หลุม พบก๊าซธรรมชาติ ๔ หลุม และพบแหล่งน้ำมันดิบ ๔ หลุม^๑ แต่ยังไม่ทราบปริมาณสำรวจที่แน่นอน ความก้าวหน้าเกี่ยวกับการค้นหาก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย ก่อให้เกิดความหวังใหม่ได้เพียงใด เป็นสิ่งที่จะต้องรอดูกันต่อไป แต่นโยบายของรัฐบาลคือ การเน้นหนักที่จะเริ่ม เร่งนำเอาน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติที่ได้ค้นพบแล้วมาใช้โดยเร็ว และสนับสนุนให้โครงการ ก๊าซธรรมชาติบรรลุผลในปี ๒๕๒๔ ตามที่กำหนดเอาไว้

บริษัทที่ได้รับสัมปทานสำรวจน้ำมันในอ่าวไทย

ชื่อบริษัท	ผู้ร่วมทุน	ร้อยละ	แปลงที่ได้รับสัมปทาน	เนื้อที่ของสัมปทาน (ตารางก.ม.)	ระยะเวลาการสำรวจ
1. Amco Thailand Petroleum Co.	Amoco Thailand Co. Idemitsu. Exploration Co.(Thailand), Ltd.	๕๐ ๕๐	๕-๖	๒๕,๘๔๗	เม.ย. ๑๕๖๘ ถึง เม.ย. ๑๕๗๘

^๑ ครรชิต กิ่งตั้งกุล. "นโยบายการพลังงานของประเทศไทย; รายงานเศรษฐกิจธนาคารกรุงไทย ๑๐(ตุลาคม ๒๕๒๐): ๗๔.

ชื่อบริษัท	ผู้ร่วมทุน	ร้อยละ	แปลงที่ได้รับสัมปทาน	เนื้อที่ของสัมปทาน (ตารางก.ม.)	ระยะเวลาการสำรวจ
2. Texas Pacific Thailand Inc.	BP Petroleum Development of Thailand Ltd.	๓๐			
	Deutsche BP Exploration GmbH	๒๐			มี.ค. ๑๙๖๘
	Texas Pacific Thailand Inc.	๓๐	๓-๔, ๑๖-๑๗	๔๕, ๔๗๘	ถึง
	Canadian Superior Oil Ltd.	๑๐			มี.ค. ๑๙๗๔
	Home Oil Company Ltd.	๕			
	Highland Thailand Inc.	๕			
3. Union Oil Company of Thailand	Union Oil Company of Thailand	๔๕			เม.ย. ๑๙๖๘
	Mitsui Oil Exploration Co. Ltd.	๓๐	10-11	21,802	ถึง
	Conoco	๒๕			เม.ย. ๑๙๗๔

ชื่อบริษัท	ผู้ร่วมทุน	ร้อยละ	แปลงที่ได้รับ สัมปทาน	เนื้อที่ของ สัมปทาน (ตาราง ก.ม.)	ระยะเวลา การสำรวจ
4. Texas Pacific Thailand Inc.	Texas Pacific Thailand Inc.	๖๑.๓๓๒%			
	Canadian Superior Oil Ltd.	๑๖.๐๐๐	๑-๒,๑๔-๑๕	๓๘,๖๐๙	เม.ย.๑๙๖๘ ถึง
	Home Oil Thailand Ltd.	๘.๐๐			เม.ย.๑๙๗๘
	Highland Thailand, Inc.	๔.๕๖๐			
	Tenneco Thailand, Inc.	๑๐.๑๖๘			
5. Thailand Sun Oil Co.	Gulf Oil Corp.	$\frac{๓๗}{๓}$			
	Thailand Sun Oil Petroleum Resources (Thailand) Pty. Limited.	๕๐ $\frac{๑๖}{๓}$	๗-๘-๙	๓๕,๙๐๙	มี.ค.๑๙๖๘ ถึง มี.ค.๑๙๗๙
	Union Oil Co.of Thailand Seapex(South East Asia) Petroleum Exploration	๘๐ ๒๐	๑๒-๑๕	๑๘,๖๙๗	เม.ย.๑๙๖๘ ถึง เม.ย.๑๙๗๘

ชื่อบริษัท	ผู้ร่วมทุน	ร้อยละ	แปลงที่ได้รับสัมปทาน	เนื้อที่ของสัมปทาน (ตารางก.ม.)	ระยะเวลาการสำรวจ
7. Triton Oil Co. of Thailand	Triton Oil Co. of Thailand	๕๘.๘			พ.ศ. ๑๙๗๒ ถึง
	Anschutz Oversea Corp. of Thailand	๒๘.๖	๑๘-๑๙	๑๕,๕๐๐	พ.ศ. ๑๙๘๐
	Inlet Petroleum (Thailand) Corp.	๑๒.๕			

ที่มา: สำนักงานการพลังงานแห่งชาติ.

บริษัทที่ได้รับสัมปทานการสำรวจน้ำมันในทะเลอันดามัน

ชื่อบริษัท	ผู้ร่วมทุน	ร้อยละ	แปลงที่ได้รับสัมปทาน	เนื้อที่ของสัมปทาน (ตารางก.ม.)	ระยะเวลาการสำรวจ
1. Week Petroleum (Thailand) Ltd.	Week Petroleum (Thailand) Ltd.	๕๐	W1	๘,๐๐๐	พ.ศ. ๑๙๗๒ ถึง
	Norse Petroleum	๑๐			พ.ศ. ๑๙๘๐
2. Amoco Thailand Petroleum Co.	Amoco Thailand Petroleum Co.	๑๐๐	W2	๕,๑๐๐	พ.ย. ๑๙๗๑ ถึง พ.ย. ๑๙๗๕
3. Pan Ocean Oil Corp.	Pan Ocean Oil Corp.	๑๐๐	W3	๘,๘๐๐	พ.ศ. ๑๙๗๑ ถึง
			W4	๗,๒๐๐	พ.ศ. ๑๙๗๕

ชื่อบริษัท	ผู้ร่วมทุน	ร้อยละ	แปลงที่ได้รับสัมปทาน	เนื้อที่ของสัมปทาน (ตารางก.ม.)	ระยะเวลาการสำรวจ
4. Oceanic Exploration Thailand	Oceanic Exploration Sea, Inc. Suwanamas Co.,Ltd.	๗๓	W7 DEEP WATER	๑๔,๓๐๐	พ.ศ.๑๙๗๔ ถึง พ.ศ.๑๙๘๒
5. Union Oil Company of Thailand	1.Union Oil Co. of Thailand 2.Amoco Thailand Petroleum Co. 3.BP. Petroleum Development of Thailand Limited 4.Hamiltion Brothers Thailand, Sdad, Ltad. 5.Seam Resources Co. Limited	๒๓ ๑๖ ๒๓ ๒๓ ๑๕	W.8 DEEP Water	๒๐,๗๐๐	พ.ศ.๑๙๗๔ ถึง พ.ศ.๑๙๘๒
6. Esso. Explo-ration and Production Thailand, Inc.	Esso Exploration and Production Thailand, Inc.	๑๐๐	W.9 DEEP WATER	๓๐,๐๐๐	พ.ศ.๑๙๗๔ ถึง พ.ศ.๑๙๘๒

ที่มา: สำนักงานการพลังงานแห่งชาติ.